

Джерельні приписи

1. Валиулина С.В. Формирование городского костюма и образов городской моды [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://vestnik.ssu.samara.ru/gum/2007_web_1/cult. – Загл. с экрана.
2. Гуревич П.С. Распад социальных связей / П.С. Гуревич // Философия и культура. Институт философии РАН. – 2009. – № 1 (13). – С. 5-9.
3. Лагода О.М. Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. ...кандидата мистецтвознавства: 17.00.07 „Дизайн” / О.М. Лагода. – Харків, 2007. – 275 с.
4. Нестерова М.А. Тенденции современной моды в аспекте телесности / Мария Александрова Нестерова // Рынок легкой промышленности. – 2008. – № 56. – 8 июля.
5. Халеева И.И. Гендер как интрига познания / И.И. Халеева // Гендер как интрига познания: сб. ст. / Московский гос. лингвистический ун-т, лаборатория гендерн. исследований; сост. А.В. Кирилина. – М.: Изд-во „Рудомино”, 2000. – С. 9-18.

Резюме

Розглядається костюм, що має ключове значення у створенні типових образів сучасної міської моди. На цьому тлі висвітлюється специфічність гендерних відносин в Україні.

Ключові слова: костюм, образ, гендер, гендерні відносини, маскуліність, фемініність.

Summary

Concerned costume has key value in creation of typical image of urban fashion. Peculiarity of gender relations in Ukraine highlights on this background.

Key words: costume, image, gender, gender relations, masculinity, femininity.

УДК 7.071.2(477)

Ю.Прядко

СПОРІДНЕНІСТЬ ІЗ ПРИРОДОЮ ЯК СКЛАДОВА СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ НІНИ МАТВІЄНКО

Важливою компонентою світоглядної позиції Ніни Матвієнко, що знаходить свій прояв у творчості, виступає відчуття зв'язку з природним середовищем, що притаманне традиціоналістському світобаченню. Це є однією з ознак того, що спрямованість творчості співачки має народний характер, оскільки для українського менталітету притаманна названа властивість. Пропонована стаття має на меті висвітлити як елементи природи накладаються на світобачення співачки і відображаються в її творчій діяльності.

Висвітлення філософської позиції Н.Матвієнко (зокрема, натурфілософських переконань) не знайшло ще належного аналізу. Проте існує чимало джерел, які дозволяють „реконструювати” цю позицію і співвіднести її з особливостями українського характеру. Багато первинних відомостей міститься в особистих нотатках та листах співачки у збірці „Ой виорю нивку широкою”, публікаціях Р.Новаковича, О.Мельника, Г.Дацюк, О.Чекан, В.Скуратівського та інших авторів, які присвячували статті творчості цієї української співачки, намагаючись розкрити особливості її мистецької особистості.

Поліський край – батьківщина Н.Матвієнко, з економіко-географічної точки зору далеко не найрозвинутіший в Україні. Тож у подібних місцевостях зберігаються прояви традиційної ментальності. Це стосується і пісенної культури. З цього приводу слухним є зауваження В.Скуратівського: „І до сьогодні традиційний поліський мелос зберігає чи не найдавніший пласт нашої прадавньої культури” [26; 4]. Таке ж розуміння притаманне і самій співачці, яка констатує, що на її батьківщині „склалася окрема пісенна ментальність, живий пласт праслов'янського фольклору” [18; 14]. Звичайно, що в середині ХХ ст., коли майбутня співачка перебувала ще в

юних літах, патріархальність місцевого укладу була більш виразною і все це не могло не вплинути на формування її як особистості.

На наш погляд, неабияку роль у процесі формування особистості співачки на ранніх етапах її життя відіграли перекази з української демонології, про русалок та мавок, якими нібито насичений навколишній світ; які, за твердженням А.Пономарьова, в українському середовищі набули найбільшої довершеності [29; 13]. Цю ж думку розвиває й О.Стражний, який, характеризуючи риси українського національного характеру, вказує: „Предки українців завжди обожнювали сили дикої природи: священним почиталося все, що в ній „живе” – мавки, лісовики, упирі, русалки, духи, вурдалаки, потерчата та інші містичні мешканці з усіма їх законами та причудами. Це сформувало в думках українців відчуття того, що в природі можливе переплітається з неможливим. Живучи в системі двовір“я, вони підспудно оточені містичними дивами” [27; 313].

Походячи з традиціоналістського селянського середовища Н.Матвієнко успадкувала означені риси українського характеру. Про це свідчить сама співачка: „Мавки, русалки, лісовики, давні свята, обряди, традиції Полісся – той світ, в якому я виросла, і все те – надзвичайно рідне і зрозуміло мені! В дитинстві почувалася такою ж мавкою, бо зростала серед квітів і трав. Пам’ятаю, на зелені свята, ми з друзями каталися на гойдалках, влаштовували різні ігри, забави. Кожен знав, що в цей час у житі гуляють русалки. Ми так хотіли їх побачити, але батьки не дозволяли і до жита підходити, бо мавки потягнуть і залоскочуть до смерті! І ми вірили” [14; 43]. У зв’язку з цим у співачки навіть зараз час від часу виникає ототожнення себе з міфологічними персонажами поліського фольклору – мавками й русалками [21; 5]. В цьому вона проявляє себе як „сковородинівська людина”, що характеризується В.Храмовою як така, що „у своїй душі шукає кращого світу як надкомпенсату за дійсність, за реальний світ” [30;14].

Зважаючи на те, що враження дитинства знаходяться у підсвідомості дорослої людини і нашарування подальшого життєвого досвіду виступають раціональним додатком до цього підґрунтя, не дивно, що це визначає стиль діяльності та мислення. У випадку зі співачкою це міркування бачиться ще чіткішим, адже, за її визнанням, вона була „трохи засинтементальною” [17; 105], ніж її брати, сестри та однолітки, що слід розуміти, що їй притаманне більш чутливе сприйняття дійсності.

Така традиціоналістська атмосфера зумовила й перебіг творчого шляху геніальної землячки Н.Матвієнко Лесі Українки, творчість якої багато в чому конкретизувала творче становлення Ніни Митрофанівни. Співачка визнає: „Коли я читаю Лесю Українку..., завжди дивуюсь співзвучності з моїм життям” [21; 5]. Про цю співзвучність розповідає не тільки сама виконавиця, а й ті, хто писав про її творчу діяльність. Наприклад, О.Мельник описує свої враження так: „Коли слухаєш радіовиставу „Лісова пісня” Лесі Українки, відчуваєш: це монолог поетичної душі, мовлений на одному диханні, це унісон сердець Мавки і Ніни Матвієнко” [18; 14]. Усе це й зумовило узагальнення, що прозвучало з вуст співачки: „А я така є, містична. Інколи чую це все. Інколи хочу більше жити там, ніж тут... хочу в житі бути, в інший світ перейти, в інший вимір” [22; 16].

Можна припустити, що з цією містичністю пов’язане усвідомлення себе як явища позачасового, такого, що існує завжди. В одному з ранніх інтерв’ю вона зробила зізнання: „Я древлянка по землі, а за духом – княгиня” [12]. Є усі підстави стверджувати, що означене притаманне Н.Матвієнко з раннього віку в силу згаданої вище її підвищеної чутливості. У одному зі своїх листів вона розповідає, що „чула, як говорять стовпи” і „бачила наяву полчища воїнів, чула ляскання щитів, стогін землі. То йшли князі” [17; 105]. Два останні висловлювання співачки є свідченням спорідненості виконавиці народних пісень зі своїм краєм, його споконвічними звичаями і традиціями, її потреби відстоювати своїм мистецтвом високі моральні цінності, притаманні тому середовищу, з якого вийшла. Отже, не дарма одна зі статей про Н.Матвієнко має назву „Її голос з глибини віків” [10].

З відчуттям спорідненості з рідною землею пов’язане притаманна співачці ностальгія за батьківщиною. Це неодноразово підкреслювалося в присвячених їй публікаціях. Найбільш красномовно це відчуття ілюструє нотатка Ніни Матвієнко, написана тоді ще молодою виконавицею під час повернення з закордонних гастролей: „Слава тобі радосте, повертаємося

додому, на милу Батьківщину. Не хочу ні мексиканських ананасів, ні солодких канадських огірків, ані зманливих паризьких парфумів. До-до-му хочу!" [11; 24].

Якщо взяти біографічні відомості про українську поетесу та українську співачку, у Н.Матвієнко є певні переваги перед першою. Справа в тому, що Леся Українка походила з високих кіл української інтелігенції і контактувала із селянським середовищем як зовнішнім суб'єктом, оскільки навіть у дитинстві відвідувала села з виховною метою, для ознайомлення майбутньої письменниці з народним життям, виховання в ній відчуття національної свідомості [13; 48]. Що ж стосується Н.Матвієнко, то вона виступала часткою цього середовища і таким чином зазнала від нього навіть більшого впливу, ніж її велика землячка.

Містичність, усвідомлення позачасового характеру своєї творчості, наявність у свідомості й підсвідомості співачки образів української міфології – все це становить не тільки внутрішній світ співачки, але й відображується в її творчості. Така спрямованість Н.Матвієнко має велике значення у справі піднесення національної свідомості. Слушною в цьому аспекті є точка зору М.Поповича: „міфологеми відіграють суттєву роль у процесі її (України – Ю.П.) духовного становлення. Міфологеми консервативного характеру, орієнтовані на минуле виходять із уявлень про відродження вічного національного чи соціального духу, воскресіння, перехід через смерть-сон нації, яка прокидається” [4; 32].

Прикладом відображення особливостей природно-міфологічного світосприйняття Ніни Митрофанівни є масштабне музично-сценічне дійство „Золотий камінь посіємо”, що відбулося на честь 50-річного ювілею співачки у березні 1998 року і стало апофеозом її мистецької діяльності. У постановці (6 картин, що відтворюють віхи історії) співачка формує алегоричні образи, кожному з яких притаманні ті чи інші пісенні твори, що уособлюють ту чи іншу епоху. „Княгиня, скіфська жриця, мати-земля, – відзначала оглядач культурних подій столиці України М.Іваненко, – ці шляхетні образи безпосередньо пов'язані з українською історією і культурою” [9; 16].

Ідея вистави – переконати слухачів, що при зміні епох „сутність народу залишається незмінною” [16; 142]. Це виявляється, в першу чергу, у тому, що „спільним знаменником надзвичайно строкатого дійства був неповторний тембр виконавиці, що різні за походженням мелодико-інтонаційні звороти адаптував до загальноукраїнської, кожному зрозумілої формули національного” [31; 29]. Таким чином, Н.Матвієнко у означеній постановці виступає органічним символом її творчої особистості, яка проявилася у цьому музично-сценічному дійстві у повному обсязі, в усіх площинах творчої обдарованості.

Творчій діяльності Н.Матвієнко, як і творчості Лесі Українки, притаманна романтично-екзистенціальна спрямованість, що характеризується наявністю міфологічних мотивів, ідеєю спорідненості людини з природою, антропологічною „наповненістю” природи [2; 385]. „Я більше живу з природою, ніж з людьми” – казала вона якось [3; 9].

Відчуття тісної спорідненості з природою виступає типовою рисою української традиціоналістської ментальності. Підкреслюючи це, О.Бандурка й В.Друзь констатують: „Близькість до природи проявляється в поетичній „українській душі”, її мелодійності і співучості” [1; 207]. Або „мало є народів у світі, які пов'язані з природою так близько, як народ український – від матеріальних виявів (вишивки, квіти навколо хати і в хаті) до духовних (мораль, пісні, релігія)”, – підкреслював інший [34; 376].

Враховуючи названий аспект, можна стверджувати, що Н.Матвієнко є типовою представницею українського етносу, і навіть не тому, що її батьки були етнічними українцями, а тому, що її становлення відбувалося у традиціоналістському українському середовищі. Звичайно ж, це наклало свій відбиток на творчу спрямованість співачки, на її світобачення та особисте самоусвідомлення.

Про те, що природа виступає джерелом натхнення творчої особистості виконавиці свідчить той факт, що Н.Матвієнко у своїх виступах і не тільки пісенних, а й пресі, особистих записах, постійно звертається до образів, пов'язаних із природою, приміряючи їх на себе. „Колись могла покинути все і помчати туди (в поля – Ю.П.)..., погратися в полі з вітром. Я була метеликом” [3; 9]; „Я частіше відчуваю себе зачиненим у будку цуценям, що чекає, коли його випустять на

волю”; „Відчуваю себе деревцем, його листочком” [24; 21]; „Я риба. Я хочу плавати у чистій воді” [21; 5]. Одного разу на запитання: „З ким із братів наших менших вона себе асоціює?”, співачка відповіла: „З лисицею” [5]. При цьому природні образи співачка приміряє не тільки на себе, а й на навколишнє середовище, наприклад: „Київ так стомився від жару, що став схожий на пса з висолопленим язиком” [7;7]. І подібних образних порівнянь Ніна Митрофанівна використовує багато.

Те ж стосується й ставлення співачки до пісні: „Народна пісня в моїм понятті – ніби журавлик в небі; якщо вхопишся за його пісенну ниточку, то й сама станеш журавликом і злетиш у небо. От треба тільки повірити в журавлика” [10]. Такі ототожнення можливі тільки у людини, наділеної неабиякою фантазією і яка пропускає через свою душу народну міфологію. Саме таким чином можна охарактеризувати особистість української співачки. Ототожнюючи пісню з живою істотою, виконавиця переконана, що в пісні наявна душа. „Пісня – також плоть, адже від плоті людської вона народжується. І у неї є душа”, – аргументує свою точку зору на природу пісні співачка [19; 15].

Якщо спрямувати погляд на фольклорний репертуар співачки, то неважко помітити, що в ньому проглядається така риса її світоглядної позиції, як відчуття спорідненості з природою. Прикладом можуть служити пісні „Ой летів же сизий голуб”, „Ой горе тій чайці”, „Од поля до поля виросла тополя” тощо [17; 374, 401, 440]. Саме екзистенціальними й природоорієнтовними настроями проникнуті побутові пісні з репертуарної підбірки співачки. Мабуть підбірка була б іншою, якщо б не така спрямованість її мислення. В одному зі своїх творів видатний російський письменник К.Паустовський писав: „А що виховує широту духу, як не ця дивовижна природа!” [23; 20]. Ці слова стосуються й самої Н.Матвієнко.

Взагалі, екзистенціальність притаманна українській пісні. Вона впливає з такої особливості українського національного характеру, як емоційність. З цього приводу Є.Опацький відзначав: „Українці відрізняються емоційною вдачею, себто, в їх житті емоції відіграють велику роль і навіть переважають над інтелектом і волею” [20; 36]. Так само визначав особливості українського національного характеру Д.Чижевський, наголошуючи на таких рисах, як емоційність і сентиментальність, чутливість і ліризм [32; 19]. Аналогічної точки зору дотримуються і представники вітчизняної етнопсихології. Р.Додонов, серед рис української ментальності називає перевагу емоційності над раціональністю, почуття над інтелектом, „серця” над „головою”, амбівалентний характер внутрішнього світу, що виражається у поєднанні активного і пасивного психологічних типів. При цьому підкреслює перетворення емоційності і самозаглибленості у соціопсихічну константу, типологічно втілену в українській селянській психології [8; 223]. З названими авторами солідаризується і А.Полякова, яка виділяє серед рис українців чутливість, відкритість до щирої гами емоційних переживань, фантазійність та інші психологічні явища емоційного характеру [25; 13]. Врешті ці та подібні твердження складають „кордоцентричну” концепцію національного характеру українців.

Звичайно ж, твердження „кордоцентристів”, якщо їх застосовувати до всіх сторін українського буття, можна розцінювати як спірне. Але стосовно української музичної та пісенної культури воно справедливе, адже народна пісня відрізняється співучістю, що є похідним від особливого емоційного стану українця. Це твердження співзвучне з точкою зору В.Додонова, який, розглядаючи питання впливу етнічної ментальності на мистецтво, відзначає її властивість надавати митцю величезний вибір образів, можливість вирішень ситуацій, мисленневих зв’язків. На думку дослідника, можливість розпредмечення творів мистецтва визначається етнічною ментальністю, оскільки митець „інтуїтивно вхоплює відповідні його етносу ментальні уявлення, втілюючи їх у свої творах” [8; 166-167] (це стосується і Н.Матвієнко, яка як митець створює форми подачі пісенного матеріалу). Виходячи з того, що народній пісні притаманний „кордоцентризм”, М.Шлемкевич так описує особливості української пісні: „В українському світі без спротиву співучість, пісенність приглушує уявність, зміст. Звідси це цікаве явище. Наша пісня була досі предметом музейного збирання і сердешного захоплення. Ще не маємо глибших естетично-критичних аналіз. Коли ж вони появляться, можна сподіватись, що вони підкреслять дивне явище: музичний зміст наших пісень значно глибший і багатший, ніж словесний, поетичний, уявний. Тому

наші маршові мелодії, пісні, що доторкають звуком того, що біль і втіха, радість і смуток – такі мелодії не раз мусять вдовольнитися словами про кочовиків, гусенят, решітка, судачки і про інші речі домашнього вжитку, поза які уява не виходила” [33; 113]. Виходячи з наведеної думки, можна стверджувати, що екзистенціальність української народної творчості впливає з того, що їй притаманна емоційна забарвленість, що породжує таку естетичність мелодійного забарвлення пісні, що змістовна її сторона відходить на другий план. А за цієї умови стає неов’язковим звертатися до інших категорій життя, що виходять за межі повсякденного буття.

Повертаючись до творчої діяльності Н.Матвієнко, можна припустити, що творчість землячки, якою вона захоплюється, певною мірою вплинула й на лексику співачки. Численні її висловлювання образні, скрашені метафорами і виступають зразком українського мовлення. І все це поєднується з поетичним сприйняттям рідної природи. Друг Н.Матвієнко, львівський журналіст Р.Дідула, що тривалий час листувався із нею і мав змогу переконатися в її літературних здібностях, відзначив: „якби вона (Ніна Матвієнко – Ю.П.) присвятила себе красному письменництву – ..., ми мали б у літературі славне ім’я, може, не менше, ніж має в собі її пісенне мистецтво” [17; 14]. До прикладу доречно навести уривок з літературної вправи тоді ще майбутньої співачки, що належить до часів, коли вона навчалася у 9 класі Коростенської школи-інтернату (1963 р.). „Ой, як дихати хочеться на всі груди, як співати хочеться, танцювати і радіти, бо прийшов мій довгожданий день весни! – писала учениця Н.Матвієнко у шкільній газеті. – Серце забилося в грудях скоріше, кров заграла в душі, наче гармошка. Дівчата пожвавішали, личка рум’янцем зайшлися. А сонечко всміхається і молодому, і маленькому, і старому. Голоси зливаються у дзвінкий голос струмочка. Я люблю дивитися як берези, прокинувшись навесні, починають ворухити в повітрі голим віттям, як простягають до вікон гілки... Поринути б ген-ген у колодязну блакить небозводу. Туди, де сонце людям горить, де роєм зірки сяють. Крила б! Увесь світ облетіла б! А вітерець-жартівник, вже тепленький, розчісує мені коси, зацілює розгарячілі щоки, зазирає в очі. Давайте-но зазирнем вранці в ліс. Яка краса! Ліс був наповнений тихим шепотом і пташиним свистом. Молоді березки соромливо світило крізь ліщинник білим тілом. Кожна рослинка хоче зрости вище від своїх подруг. пнеться у гору до сонця. На галявині точилася війна між рослинами за сонячний промінь, світло, за життя. Десь високо вгорі сміялася чиста блакить” [17; 124].

Наведений уривок свідчить не тільки про вишуканість літературного стилю 16-річної Ніни, але й про те, що в ньому проглядається духовне єднання з природою. Такі думки можуть бути притаманними людям особливого духовного складу, таким, що відчувають навколишнє середовище як гармонічний живий організм. Саме таке відчуття притаманне людям, вихідцям із традиційного середовища.

Узагальнюючи наведені міркування з приводу літературної вправи юної Н.Матвієнко, звернемо увагу на те, що уривок виступає ілюстрацією того, що українському менталітетові притаманний паралелізм зображення життя природи та людини, органічний зв’язок природного та соціального. „Природа тут наповнюється символами життя і підноситься над... поетизацією зовнішнього буття тим, що виступає резонатором людської душі” [15; 83]. Йдеться про характерну для традиціоналістського світогляду українців анімізацію усього, що оточує людину. З цього приводу В.Сушко відзначала: „Все те, що сучасна людина сприймає як різні пласти свідомості, людина традиційної культури мала за окремі анімізовані постаті, кожна з яких свого часу мала виразні характерні риси і відповідала за певні почуття і стосунки” [28; 55]. Таким чином, Н.Матвієнко, як носієві традиціоналістських поглядів на світ, судячи з наведеного уривку, притаманне наділення душею (інакше кажучи, людськими властивостями) усього оточуючого середовища.

З усвідомленням нерозривного зв’язку з природою пов’язане екологічне мислення співачки. „Від навколишнього смороду мені стискає груди, стає страшно, бо важко дихати, – говорить Ніна Матвієнко в одному з інтерв’ю. – Люди не думають, що буде завтра. Хочеться крикнути: „Схаменіться” [24; 21].

Тож у світоглядній позиції Ніни Матвієнко та її творчості міститься пласт традиціоналістського народного світобачення, що ґрунтується на гармонійному сприйнятті навколишнього середовища, відчутті себе як невід’ємної частки природи і, нарешті, тенденції до

анімізації (наділенні людською душею) оточуючих предметів природного походження. Це знаходить відображення у спрямованості її творчої діяльності, про що свідчить тематика багатьох пісень її репертуару, а також її ставлення до роботи в інших галузях мистецтва. Її погляди співпадають з уявленнями спеціалістів про особливості українського народної свідомості і виступають ілюстрацією їх висновків.

Джерельні приписи

1. Бандурка А.М. Етнопсихологія / А.М. Бандурка, В.О.Друзь. – Х., 2000.
2. Бичко А.К. Історія філософії / А.Бичко. – К., 2001.
3. Будицький Є. Ніна Матвієнко: „Привожу з мандрівок себе” / Є.Будицький // Міжнародний туризм. – 2001. – № 4.
4. Грицик В. Міфотворчий голос Матвієнко / В.Грицик // Кіно. Театр. – 1998. – № 3.
5. Громов В., Олефір С. Ніна Матвієнко: „Я не должна была родиться” // <http://www.facts.kiev.ua>
6. Дацюк Г. Ніна Матвієнко: „Я лише тепер живу” / Г.Дацюк // Независимость. – 1999. – 25 сент.
7. Дідула Р. „Так боюсь недоспівати” / Р.Дідула // За вільну Україну. – 2001. – 18-19 травня.
8. Додонов Р.А. Теория ментальности: учение о детерминантах мыслительных автоматизмов / Р.А. Додонов. – Запорожье, 1999.
9. Іваненко М. Ніна Матвієнко: жанрова молодість в день ювілею / М.Іваненко // Вечірній Київ. – 1998. – 17 бер.
10. Кагарлицький М. Її голос із глибини віків / М.Кагарлицький // Київська правда. – 1991. – 27 бер.
11. Климчук О. „А в тому саду чисто метено...” / О.Климчук // Ранок. – 1976. – № 3.
12. Климчук О. А за духом княгиня / О.Климчук // Україна. – 1990. – № 4.
13. Костенко А.І. Леся Українка / А.І. Костенко. – К., 2006.
14. Кравчук І. З піснею в серці / І.Кравчук / Сергій Кримський // Гетьман. – № 5-6. – груд. 2005-бер. 2006.
15. Кримський С. Архетипи української культури / Сергій Кримський // Вісник НАН України. – 1998. – № 7-8.
16. Кушнірук О. Нова концертна програма Ніни Матвієнко / О.Кушнірук // Народна творчість та етнографія. – 1998. – № 5-6.
17. Матвієнко Н. Ой виорю нивку широкою / Н.Матвієнко. – К., 2003.
18. Мельник О. Золоті ключі Ніни Матвієнко / О.Мельник // Освіта. – 1997. – 24 вер. – 1 жовт.
19. Новакович Р. Певица божьей милостью / Р.Новакович // Зеркало недели. – 1996. – 15 июня.
20. Опацький Є. Українська емоційність / Є.Опацький // Українська душа. – К., 1992.
21. Пастухов О. Ніна Матвієнко: „Я русалка і хочу бігати в чистому житті” / О.Пастухов // Столиця 2000. – 4 квіт.
22. Пастухов О. Русалка не вміє ходити по склу / О.Пастухов // Українське слово. – 2001. – 15-21 бер.
23. Паустовський К. Повесть о лесах / К.Паустовський // Собр. соч. В 3-х томах. – М., 1982. – Т. 3.
24. Петрова А. Ніна Матвієнко: Хочу хоть на миг очутиться между небом и землёй / А.Петрова // Комсомольская правда в Украине. – 1999. – 6 янв.
25. Полякова А.С. К проблеме становления украинского национального характера / А.С. Полякова // Национальная психология и духовные ценности народа. – Донецк, 1994.
26. Скуратівський В. Пісня з вишитими рукавами / В.Скуратівський // Молодь України. – 1988. – 21 січ.
27. Стражний А. Украинский менталитет: иллюзии – мифы – реальность / А.Стражний. – К., 2008.
28. Сушко А.В. Поховальна обрядовість українців Слобожанщини ХІХ-ХХ ст.: дис...канд істор наук. – К., 2006. – 189 с.

29. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1992.
30. Храмова В. До проблеми української ментальності / В.Храмова // Українська душа. – К., 1992.
31. Чекан О. Одвічна жіночість / О.Чекан // Арт лайн. – 1998. – № 4.
32. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д.Чижевський. – Мюнхен, 1983.
33. Шлемкевич М. Душа і пісня / М.Шлемкевич // Українська душа. – К., 1992.
34. Штепа П. Московство, його походження, зміст, форми й історична тяглість / П.Штепа. – Дрогобич, 2005.

Резюме

Подано світоглядну позицію Народної артистки України Н.Матвієнко в контексті народної філософської традиції, відчуття спорідненості з природним середовищем. Висвітлюються фактори, що сприяли формуванню у співачки такого ставлення до природи, відображаються прояви такого мислення як у її світоглядній позиції, так і творчій діяльності та художніх уподобаннях.

Ключові слова: світоглядна позиція; традиціоналістське середовище; українська ментальність; анімізація природи; кордоцентризм; „сковородинівська людина”.

Summary

The article represents the conception of world-view ideology of people's artist, Nina Matviyenko, in the context of folk philosophical tradition of sensational congeniality with natural environment. The article portrays the objective and subjective factors which contributed to development of such singer's attitude to nature; it depicts singer's specific thinking in world-view ideology as well as in creative activity and artistic taste.

Key world: view attitude; traditionalistic peasant environment; Ukrainian mentality; nature animism; cordocentrism; „skovorodynivska person”; mysticism.

УДК 7:008

Т.А. Рибалко

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ПІВДНЯ УКРАЇНИ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати аналізу широкого кола джерел свідчать, що за останні роки значно зросла увага до вивчення історії художньої культури в різних регіонах України. Адже звертаючись до осмислення культурних досягнень українського народу, ми зберігаємо, а точніше розпредмечуємо здобутки національної культури.

Метою даної статті є розгляд становлення та розвитку художньої культури Півдня України. Відповідно до цього поставлені такі завдання:

- визначити процес актуалізації Півдня України в наукових джерелах;
- проаналізувати стан розробленості даного питання;
- розкрити особливості художньої культури півдня України II половини XIX-початку XX ст.

Південь України з давніх часів був органічною складовою України і посідав особливе місце серед її історико-географічних регіонів. Тож і його джерельна база є достатньо строкатою.

Питанням історичного, соціально-культурного розвитку Півдня України присвятили свої праці українські історики кінця XIX – початку XX століття: А.Скальковський визначив етапи історичного розвитку минулого півдня України у XVI-XVIII ст., склав статистичний опис Новоросійської губернії та описав геополітичне становище на кінець XIX ст. [1].

Ф.Браун здійснив статистичні дослідження з економічного розвитку Півдня України [2]. Дослідження В.Кабузана „Заселение Новороссийской, Екатеринославской и Херсонской губернии в XVII – I пол. XIX века (1719-1858 гг.)” [3] містить статистичні дані про національний та соціальний склад населення краю.

На сучасному етапі розвитку української історіографії виділяються праці Д.Дорошенка, І.Крип'якевича, Н.Полонської-Василенко. В працях І.Крип'якевича привертають увагу карти з